

Kájoni János orgonakönyve.

Az *Organo Missale* (1667) tartalmának tematikus jegyzéke.

Kájoni életművének öt megillető méltatásával még adós a magyar irodalom- és zenetörténet. Alakja a 17. századi Erdélyben Pázmány mellé magasodik. A székelység emlékezetében máig is élő ferences szerzetes — a mikházi, csiksomlyói és szárhegyi rendház főnöke — szerény, visszavonult, csendes életmódja mellett is az erdélyi katolicizmus vezető egyénisége volt évtizedeken keresztül s ha széleskörű munkásságát minden részletében még nem is ismerjük, jelentőségét a katolikus egyházi ének és a magyar zenetörténet terén át tudjuk tekinteni, meg tudjuk becsülni.

Életével és működésével többen foglalkoztak.¹ A Kájoni-kutatók közül a század elején Ráduly Simon, a székelyudvarhelyi kat. főgimnázium fiatal pap-tanára lett volna hivatva néki méltó emléket állítani. Mielőtt azonban kutatásait befejezte volna, 1905-ben meghalt, kéziratban maradt szakvizsgái dolgozata pedig nyomtalanul eltűnt. Nagyterjedelmű tanulmányából csak annyit ismerünk, amennyit Seprődi János az Irodalomtörténeti Közlemények hasábjain megmentett belőle.² Az ott közölteken kívül Kájoni életéről ma sem tudunk sokkal többet. Kézírtos műveinek egy része, melyeket Ráduly még számbavett, ma ismeretlen helyen van. Kérdés, megismerhetjük-e valaha ezeket a fontos zenetörténeti emlékeket.

De maradjunk egyelőre az ismerteknél! A magyar zenetörténettel foglalkozót Kájoninak három gyűjteménye érdekelheti különösképen: a *Kájoni-kódex* (1634—71), az *Organo Missale* és a *Csikcsobotfalvi kézirat*. A *Sacri Concentus* (1669) Viadana műveinek másolata (a löcsei Spielenberg János, Giovanni Valentini és Blasius Gerardus csak 1—2 művel van képviselve), latin-magyar *Hymnariuma* és 1676-ban megjelent hatalmas énekeskönyve, a *Cantionale Catholicum* pedig — a zenetörténet nagy kárára — hangjegyeket nem tartalmaz s így inkább az irodalomtörténet, illetve a magyar egyházi népének szűkebb körébe tartozik.³ A *Kájoni-kódex* anyaga — bár Seprődi a legjavát közzétette — még nincs egészen kimerítve. A *Csikcsobotfalvi kéziratot*, a *Cantionale* töredékes előkészítő példányát (12 dallammal), Domokos Pál Péter mutatta be.⁴ Legkevésebbé ismert az 1667-ben írt *Organo Missale*.⁵ Bartalus közölte ugyan a misék jegyzékét, de ér-

¹ L. Seprődi alább idézett tanulmányát és a *Zenei Lexikon*t Kájoni címszó alatt.

² A Kájoni-codex irodalom- s zenetörténeti adalékai. IK. 1909. 127., 282., 385. l.

³ L. Jenáki Ferenc: Kájoni János énekeskönyve és forrásai. Kolozsvár. 1914.

⁴ Zenei Szemle, 1929. 25. l.; IK 1929. 209. l.; A csiki énekeskönyvek. (Emlékkönyv a Székely Nemzeti Múzeum 50 éves jubileumára. Sepsiszentgyörgy, 1929, 102—112. l.)

⁵ Teljes címét l. alább. A kézirat haránt negyedréte alakú és 238 számozott levelet tartalmaz. A csiksomlyói ferencrendi zárda tulajdona. — V. ö. Szabó T. Attila: Kézírtos énekeskönyveink és verses kézírataink a XVI—XIX. században. (Zilah, 1934) I. 73. sz.

tekezése révén a kézirat zenei anyagából csak a 3 szólamú Dies irae-t és 18 litániát ismerhettünk meg.⁶

Az *Organo Missale* teljes egészében figyelmet érdemel, mert a mikházi ferenceseknek — bizonyára nem egyedül álló — egyházzenei gyakorlatára vet világot. Kájoni, aki 1666—69-ig Mikházán volt házfőnök s maga is mestere a hangszerek hangszerének, orgonása részére írhatta össze a gyűjteményt. Tartalma: misék, litániák, Mária-antifonák és elvéve néhány más darab (Asperges, Vidi aquam, himnusz stb.) dallama számozatlan basszus-sal'. Lényegében tehát orgonakönyv a liturgikus énekek kíséréséhez. Hangjegyzése — Ammerbach-féle orgonatabulatura-írás⁸ — rendkívül gondos, sokkal jobban olvasható, mint a *Kájoni-kódex* konceptus jellegű (Kájonitól eredő) bejegyzései. Kisebb pongyolaságot csak a szöveg alkalmazásában (kötőívek) találhatunk. Ez azonban — orgonakönyvről lévén szó — jelentéktelen hiba.

Lássuk közelebbről az énekeket! Ismert gregorián dallamok (egyik-másik különös ritmizálásban) váltakoznak egyéb műzenei próbálkozásokkal. Ritmikájuk — különösen a litániáké, melyek „az olasz vallásos ária- és kantáta-irodalom hatását mutatják“ (Szabolcsi) — igen változatos. A darabok felirata azt mutatja, hogy jobbára nemzetközi anyaggal van dolgunk. (*Missa Mediolanensis, Viennensis, Olomucensis, Posoniensis, Craccouiensis, Paduana, Varsauiensis, Venetiae, Litaniae Pragenses, Viennenses, Brabanticae.*) Ezek mellett magyar eredetűnek jelzettek is vannak (*Missa Tyrnaviensis, Cantus Strigoniensis, Litaniae Sopronienses, Posonienses, Tyrnavienses, Monasterij v. Claustris Csikiensis*). Érdekesek a gregorián- vagy népének-dallamokból alakított egytémájú misék (*Missa Olomucensis, M. Kismartoniensis super Tota pulchra es Maria, M. super Gaude Dei Genitrix, super Infinitae bonitatis, super Coelo roes* stb.). Több mise címe után ezt írta Kájoni: *Discantus, — Tenor*. Arra gyanakodhatunk, hogy ezek a dallamok többszólamú miséknek egyes szólamai.

A szerzők közül csak négynek ismerjük a nevét. A XXV. mise (*De Sancto Patre Francisco*) Spielenberg János műve. P. Somlyai Miklós⁹ és Fr. Hartman Melchior¹⁰ litánia-szerzők. Magának Kájoninak a neve csak egy alkalommal szerepel: a *Missa Sicularum* (82—86. sz.) az ő szerzeménye. Őt litánia megvan a *Kájoni-kódexben* is, úgyszintén négy Credo-dallam; ezeket Seprődi Kájoni műveinek tartotta. Nem minden alap nélkül, mert a kódexben a magyar szöveggel közölt egyes *Patrem*-ek után csakugyan ezt olvashatjuk: *P. Joann. Kajoni Composuit, Transvertit. 1671.* — vagy: *Author Idem qui sop. — Fr. Joannes Kajoni Organista, & Organifaber, Composuit, transvertit et primus invenit. Guard. In Szarhegy Anno 1671. 25. Maij scripsit idem.* Az *Adventi Rövid Patrem* után azonban félre nem érthetően csak a fordítás munkáját jelzi sajátjának: *Ezt a' negy Patremet P. Joannes Kajoni*

⁶ A magyar egyházak szertartásos énekei a XVI. és XVII. században. Pest, 1869. 108—119. l.

⁷ Csak igen kevés esetben van számozva a basszus, piros tintával.

⁸ Seprődi részletesen ismertette a K.-kódexszel kapcsolatban. Itt csak arra hívjuk fel a figyelmet, hogy ez a betűjelzéses írásmód nem ismeri a lefelé módosító jelet s a törzshangsoron kívüli hangokat enharmonikusan átértelmezi. Pl. esz helyett diszt ír. (Billentyűt jelöl!) Ez nem helyesírási hiba, hanem a hangjegyzés sajátossága; mondhatjuk így is: fogyatékosága.

⁹ Csiksomlyói házfőnök 1643—48, 1651—56 és 1659—61.

¹⁰ L. a 157. sz. dallamhoz fűzött jegyzetet.

fordította Magyarára, azon Deák Notajára, O. A. M. D. G. 1671. Ez a négy fordítás öt évvel később meg is jelent a *Cantionale Catholicum*ban.¹¹ A dallamok eredetére vonatkozó minden kétséget kizár az a tény, hogy mind a négy Credo már a század elején ismeretes volt.¹²

Az *Organo Missale* tartalmát tematikus jegyzék alakjában közöljük s a hozzá fűzött jegyzetekben felsoroljuk a dallamok eddig ismeretes lelőhelyét.¹³ Nem volt módunkban a korabeli osztrák, cseh, lengyel stb. hasonló jellegű egyházi zeneirodalmat — ahol a forrást elsősorban sejthetjük — áttanulmányozni s így a kézirat anyagát teljes egészében még nem tudjuk kapcsolatba hozni a nemzetközi zenei gyakorlattal. Különleges „magyar” jelentőségét sem domboríthatjuk ki. Ez még megoldásra váró feladat.

Az *Organo Missale* kézirat címlapját ábrázoló fényképet dr. Szabolcsi Bence szíveségéből engedte át közlésre.

¹¹ 511—516. l. — 516. l.: „Ad Lectorem. Ecce, Kegyes Olvasó, ez a Négy Patrem, a kikkel itt mi közönségesen szoktunk élni: melyek noha még eddig Magyar-nyelven nem voltak; de, hogy a Kösség inkább meg-értse, ezeket-is Magyarúl fordítottam. Azon igyekeztem pedig, hogy a Rhythmusok formáját meg-tartsam: holott a Deák Patrem Nótáját, per omnia meg-tartottam; úgy, hogy a ki a régi Deák Patrem Nótáit jól tudgya, Magyarúl ezeket szintén úgy el-mondhattya: mert abban semmit nem különböztettem; Contentus lévén a mi régi eleink szerzett szép Nótájával. Légy jó egészségben; s' ély velle.

¹² L. a 79., 93., 112. és 128. sz. jegyzetét.

¹³ A jegyzékben mellőztük a harmóniát jelző basszus szólamot. Közreadását — lejegyzését is — fölöslegesnek tartottuk s, az csak haszontalanul növelte volna a dolgozat terjedelmét, melynek egyetlen célja a gyűjtemény dallamainak általános bemutatása. — A sorszám alatt közöljük zárójelben a levélszámot. Megjegyezzük, hogy a kéziratban a sorok 2—2 egymás melletti lapon keresztül folytatólagosan haladnak s ezért a megadott számot két ilyen lapra és nem egyazon levél két lapjára kell érteni. A szövegek betűhív közlésétől el kellett tekintenünk.

Missa Prima Duplex Primae Classis

1. (2) Ky-ri-e

2. (2) Et in ter- ra pax ho- mi- ni- bus

3. (5) San- ctus

4. (6) Ag-nus de-i, qui tol- lis,

Missa Alia Duplex I. Class.

5. (6) Kyri-e magne Deus poten-tiae li-be-rator,

6. (7) San- ctus

7. (9) Ag- nus,

Missa Secunda Tirnaviensis

8. (10) Ky-ri-e e- ley- son

9. (11) Et in terra pax ho-mi-ni-bus bo-nae uo- /luntatis stb/

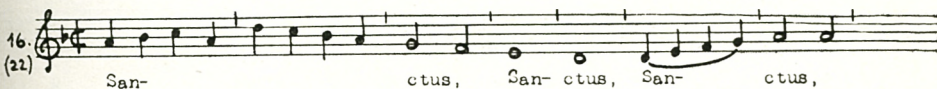
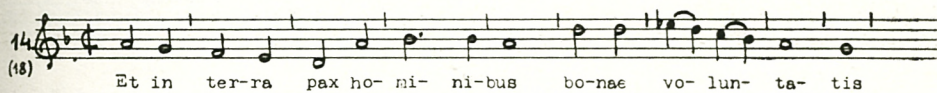
Credo

10. (13) Patrem omni- po-tentem, factorem coeli et ter- rae,

11. (16) San- ctus

12. (17) Agnus De- i qui tollis pecca- ta mun- di

Missa Tertia Mediolaneni:

Missa IV. Viennensis

Gloria

Credo

Missa V. Angelica Tenor

25 (32) Pa- trem om- ni-po- ten-tem, fac- torem coeli et ter- rae

26 (34) San- ctus San- ctus.

27 (34) A- gnus De- i, qui tol- lis pec- cata mundi,

Missa 6. Olompoensis.

28 (35) Kyri- e e- leyson,

29 (36) Et in ter- ra pax homi- ni- bus,

30 (37) Pa- trem om- ni-po- ten- tem fac- to- rem coeli et terrae

31 (39) San- ctus, San- ctus, San- ctus,

32 (40) Agnus De- i qui tol- lis pec- ca- ta mun- di, mise- rere no- bis

Missa 7. Super Gaude Dei genitrix Tenor.

33 (40) Kyrie e- ley- son, Kyrie e e leyson,

34 (41) Et in terra pax ho- mi- nibus

35 (43) Pa- trem om- ni-po- ten- tem,

36 (45) San- ctus.

37. (46) A- gnus De- i qui tol- lis

Missa 8. Brunensis

38. (47) Ky-ri- e eley- son, Kyri-e e- ley-son,

39. (48) Et in terra pax ho-mi- ni-bus

40. (49) Pa- trem omni- poten- tem,

41. (51) Sanctus, Sanctus, San- otus, Domi- nus De- us Sa- ba- oth.

42. (52) Agnus Agnus De- . i, qui tollis pec- ca- ta mur- di

Missa 9. Kismartoniensis. Super Tota pulchra es Maria,

43. (53) Ky-ri- e eley- son, Ky- ri- e e- ley-son, Ky-ri- e e- leyson

44. (54) Et in terra pax homi- nibus bo- nae vo- lun- ta- tis

45. (55) Pa- trem omni- po- ten- tem, factorem coe- li et ter- rae,

46. (56) Sanctus, Sanctus, Sanctus, San- otus

47. (58) Agnus De- i, qui tollis peccata mur- di, mi- se- re- re no- bis

Missa X. Super Infinitae bonitatis Discant.

48. (59) Ky-ri- e e- leyson, Ky-ri- e e- ley-son,

49. (69) Et in ter-ra pax ho-mi-ni-bus bo-nae volun-ta-tis.

50. (61) Patrem om-ni-po-ten-tem, factorem coe-li et terrae,

51. (63) San-ctus, San-ctus, San-ctus Do-mi-nus De-us Sa-ba-oth.

52. (64) Agnus De-i, qui tol-lis pec-ca-ta mun-di,

Missa XI. Clericorum, Supra Missam Rochi. &c.

53. (64) Ky-rie e-le-y-son, Ky-rie e-le-y-son,

54. (65) Et in ter-ra pax ho-mi-ni-bus bo-nae vo-lun-ta-tis,

55. (67) Patrem om-ni-po-ten-tem, factorem coe-li, om-ni-po-ten-tem,

Missa XII. super Coelo rores Discantus

56. (70) Ky-ri-e e-le-y-son, Ky-ri-e e-le-y-son,

57. (71) Et in terra pax ho-mi-ni-bus

58. (72) Patrem om-ni-po-ten-tem, factorem coe-li et ter-rae,

59. (75) Sanctus, Sanctus, San-ctus Do-mi-nus De-us Sa-ba-oth.

60. (75) Agnus Dei, qui tol-lis pec-ca-ta mun-di,

73. (92) Et in ter- ra pax ho- mi- ni- bus

74. (93) Pa- trem om- ni- po- ten- tem,

75. (94) San- ctus, San- ctus, San- ctus,

76. (95) Agnus De- i, qui tollis pec- ca- ta mun- di,

Missae XVI. Varsaviensis: Tenor.

77. (96) Ky- ri- e e- ley- son,

78. (97) Et in ter- ra pax ho- mi- ni- bus bo- nae vo- lun- ta- tis,

Patrem Cunctipotens More Polonico.

79. (101) Patrem omnipoten- tem, factorem coeli & terrae, visibilium om- ni- um

80. (102) Sanctus, San- ctus, San- ctus Do- minus De- us Sa- ba- oth.

81. (103) Agnus De- i, qui tol- lis pec- ca- ta mun- di,

Missae XVII. Siculorum. Tenor

82. (104) Ky- ri- e, Ky- ri- e e- ley- son. Ky- rie e- ley- son,

83. (105) Et in terra pax ho- minibus bo- nae vo- lun- ta- tis,

84. (106) Patrem omipo- ten- tem, factorem coeli et ter- rae

85. (109) Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth.

86. (110) Agnus De- i, qui tollis pecca- ta mun- di,

Asperges // Vidi aquam Tempore Paschali Tenor
87. (110) E- gredi-entem e- gredi-ent- tem de templo a la- tere dextro,

Asperges. Per Annum. Solemnis.
88. (111) Domi- ne, hyssop- o et munda- bor. La- va- bis me, lava- bis me

Hymnus in Processione Corporis Christi
89. (112) Rex Chre primogeni- te, O Agne dei mysti- ce,

In Natiuitate Domini. Ad Vesperas. Benedicamus.
90. (112) Be- nedica- mus Regi potenti Jam nascenti coelestis palmae praesidj,

Missa XVIII. Venetiae. Szép. Tenor.
91. (113) Ky- ri- e ley- son, Kyrie ley- son e- ley- son,

92. (113) Et in terra pax ho- mi- ni- bus bo- nae vo- lun- ta- tis.

Nagy Patrem.
93. (115) Pa- trem om- nipo- ten- tem,

Missa XIX. In duplicibus Secundae Classis.
94. (116) Ky- ri- e e -

95. (119) Et in ter- ra pax ho- mi- ni- bus

Cunctipotens Ex C
96. (121) Patrem om- nipo- ten- tem. facto- rem coe- li et terrae,

97. (124) San- ctus, San- ctus

98. (125) A- gnus De- i qui tollis pecca- ta mun- di

Missa XX. In festis Duplicitus, Semiduplicitus. Vel infra Octavas.

99. (126) Ky- ri- e

100. (127) Et in ter- ra pax ho- mi- ni- bus,

101. (129) San- ctus, San- ctus.

102. (130) A- gnus De- i, qui tol- lis

Missa XXI. Cantus Claustralis seu Monachorum. In Dominicis per Annum.

103. (131) Ky- ri- e eley- son.

104. (131) Et in terra pax ho- mi- ni- bus bo- nae volunta- tis.

105. (133) San- ctus, San- ctus, San- ctus.

106. (134) A- gnus De- i, qui tol- lis

Missa XXII. In Adventu & Quadrag.

107. (135) Kyri- e e, e-ley-son.

108. (136) San- ctus, San- ctus,

109
(127) A gnus De- i,
Missa 23. De Beata Virgine. Et in festis Virginum.

110
(127) Ky- ri- e e- ley- son.

111
(130) Et in ter- ra pax ho- mi- ni- bus
Pétsi Patrem

112
(141) Patrem om- ni- po- tentem, factorem coeli et terrae,
Missa XXIII. Romana.

113
(145) Ky- rie e-

114
(146) Et in ter- ra pax ho- mi- ni- bus bo- nae vo- lunta- tis.

115
(147) Patrem om- ni- po- ten- tem,

116
(150) San- ctus

117
(151) A- gnus

118
(152) Agnus De- i, qui tol- lis

Missa XXV. Joannis Spielenbergeri. De Sancto Patre Francisco.

119
(152) Ky- ri- e e- leyson, Ky- ri- e e- ley- son.

120
(153) Et in ter- ra pax ho- mi- ni- bus bonae voluntatis.

421. (155) Patrem Patrem omnipoten- tem factorem coeli, factorem coeli & ter-rae,

422. (158) San- ctus, San- ctus

423. (159) A- gnus De- i, qui tollis peccata mun- dj,

Missa XXVI. Svaivis.

424. (160) Ky- rie, Ky- rie, Kyrie eleyson, Kyrie eleyson, Kyrie eleyson,

425. (162) Et in terra pax, et in terra pax hominibus, bonae voluntatis.

Missa XXVII. In Adventu. Ad Rorate.

426. (163) Kyri- e Sanctorum lumen illustrator, coe- li lumen e- le- i- son.

427. (163) Et in ter- ra pax ho- mi- ni- bus

428. (164) Patrem omnipo- ten- tem, factorem coeli et terrae.

429. (167) San- ctus

430. (168) A- gnus

Aliud Sanctus ad Rorate de B. Virg.

431. (169) San- ctus

432. (170) A- gnus De- i

Missa XXVIII. Dominicale per Annum Captus Strigonien.

133. (171) Ky-ri- e e- ley- son.

134. (172) Et in ter- ra pax ho- mi- ni- bus

135. (174) San- ctus, San- ctus,

136. (175) A- gnus De- i.

Cunctipotens Ex D

137. (176) Patrem om- ni- po- ten- tem, fac- to- rem coeli et terrae,

Missa XXIX. Papalis.

138. (178) Ky- ri- e ley-son.

139. (179) , Et in terra pax homi- ni- bus

140. (180) Patrem om- ni- po- tentem, factorem coe- li et terrae,

141. (182) San- ctus, San- ctus,

142. (183) Agnus De- i, qui tollis pec- ca- ta mun- di, mise- rere no- bis.

Missa XXX. In die Pentecostes

143. (184) Ky- rie fons boni- tatis a- ma- tor inclýte,

Missa XXXI. De Ascensione.

144. (185) Ky- ri- e, qui as- cen- di- sti ad o- ce- los hodie,

Missa XXXII. Solemnis De Beata Virgine.

145. (186) Ky-ri-e Vir-gi-ni-ta-tis a-ma-tor in-cly-te,

Missa XXXIII. Strigoniensis Tempore Paschali usque ad Ascensum:

146. (187) Ky-ri-e sur-rex-it Christua a morte e-ley-son.

Cunctipotens

147. (187) Et in ter-ra pax ho-mi-nibus bo-nae vo-lun-ta-tis.

Pater Patrem Ex C.

148. (189) Patrem om-ni-po-ten-tem,

Missa XXXIV. De Corpore Christi.

149. (193) Ky-ri-e Je-su Chre corpus tuum tradi-di-sti,

Missa XXXV. Infra tempus Pasch. Cantus Monachorum seu Claustralis.

150. (194) Ky-ri-e e-ley-son.

Sequuntur Litaniae B. Virginis Lauretanae.

1. Litaniae B. V. Lachrymosae.

151. (195) Ky-ri-e e-ley-son,

6. Litaniae B. V. Almae.

156. (198)

2. Litaniae B. V. Dulcorosae.

152. (196)

7. Litaniae B. V. Cordiales.

157. (198)

3. Litaniae B. V. Gaudiosae.

153. (196)

8. Litaniae B. V. Suspiriosae.

158. (199)

4. Litaniae S. P. Francisci.

154. (197)

9. Litaniae B. V. Rosaceae.

159. (200) Ky-ri-e ley-son, Chri-ste ley-son,

5. Litaniae B. V. M. Ad Nives.

155. (197)

10. Litaniae B. V. Amoenae.

160. (200)

11. Litaniae B.V. Molles.
161. (201)

12. Litaniae B.V. Deuotae.
162. (201)

13. Litaniae B.V. Pragenses, tempore
obsidionis.
163. (202)

14. Litaniae B.V. M. Amabilis.
164. (202)

15. Litaniae B.V. pie antiquae Renovatae.
165. (203)

16. Litaniae B.V. Choralis.
166. (203)

17. Litaniae B.V. Gratosae.
167. (204)

18. Litaniae B.V. Matris Amabilis.
168. (204)

19. Litaniae B.V. Sedis Sapientiae.
169. (205)
Kyrie eleyson, Christe audi nos,

20. Litaniae B.V. Reginae Angelorum.
170. (205)
Christe audi nos,

21. Litaniae B.V. Matris Castissimae.
171. (205)
Kyrie e-ley-son, Chre audi nos,

22. Litaniae B.V. Vartenses.
172. (206)

23. Litaniae S. Laurentij.
173. (207)

24. Litaniae B.V. Amarosae.
174. (207)

25. Litaniae B.V. Soproniensis.
175. (208)

26. Litaniae B.V. Matris Uniuersalatae.
176. (208)

27. Litaniae Posonienses, B.V. M.
177. (209)
Ky-rie e- ley- son,

28. Litaniae B.V. Clementissimae
178. (210)

29. Litaniae B.V. Gloriosae.
179. (210)

30. Litanias B.V. Intemeratae.
180. (211)

31. Litaniae Nominis Iesv.
181. (211)

32. Litaniae B.V. Tyrnauiensis.
182. (212)

33. Litaniae B.V. Viennenses.
183. (213)

34. Litaniae Matris Dolorosae.
184. (213)
Kyrie eleyson, Chre eleyson,

35. Litaniae B.V. Matris Salvatoris.
185 (214)

36. Litaniae B.V. Mysticae.
186 (214)

37. Litaniae B.V. Reginae.
187 (215)

38. Litaniae B.V. Matris Christi.
188 (215)

39. Litaniae B.V. Mariae (Csikiensis Monasterij)
189 (216)

40. Litaniae B.V. Aliae eiusdem Monast.
190 (216)

42. Litaniae B.V. Ungarice
191 (217)
U-ram Ir-galmaz ne- kink,

43. Litaniae B.V. Vel Omnium SS.
192 (217)
Pater de Coelis De-us,

41. Litaniae Nominis Jesu (Csikiensis. Claustrum)
193 (218)

44. Litaniae B.V. M.
194 (218)

45. Litaniae B.V. M. gratiae.
195 (219)
Ky-ri-e e- ley-son,

46. Litaniae B.V. Aue M.
196 (219)

47. Litaniae B.V. Davidicae
197 (220)

48. Litaniae B.V. Deiparae
198 (220)

49. Litaniae B.V. Patronae.
199 (221)

50. Litaniae B.V. Ultimae.
200 (221)
Kyrie e-leyson, Christe audi nos

51. Litaniae Brabanticae. In processu.
201 (222)
Solus Chorus

52. Litaniae Aliae. Antepenultimae
202 (222)

53. Litaniae Item. Penultimae
203 (222)
Ky-ri-e e eley-son,

54. Litaniae Vltimae
* 204 (223)

* Az utolsó litánia a kéziratban a 217. és 218. sz. között van. Ezúttal eltértünk az eredeti sorrendtől s a maga helyén közöljük.

Antiphonae de Beata Virgine Maria

205.
(213)

Sal- ve re- gi- na

Sal- ve

206.
(214)

Sal- ve Re-gi- na, Ma- ter mi-se- ri-cor- di- ae

207.
(215)

Sal- ve Re- gi- na, Ma- ter mi- se- ri- cor- di- ae

208.
(217)

Sal- ve Re- gi- na, Ma- ter mi- se- ri- cordi- ae

209.
(218)

Al- ma

210.
(219)

Al- ma redemptoris Ma- ter

In Quadrag.
211.
(230)

A- ue Regi- na coe- lo- rum,

Tempore Pasch.
212.
(230)

Re- gi- na coe- li laeta- re, Al- le- lu- ia,

213.
(231)

Re- gi- na coe- li lae- ta- re,

Cantor. Chorus.
214.
(232)

Re- gi- na coe- li laeta- re, All

Org.
215.
(233)

Re- gina coe- li coe- li lae- ta- ra

Cantus

216
(234)

Ego a- mo te, et tu a- mas me, o dulcissi- me seraphim Rex,

217
(234)

Re- gi- na coe- li, Re- gi- na coe- li laeta- re

Prosa Pro Defunctis.

218
(235)

Di- es i- rae dies il- la

sola vel Trium vocum: ad libitum,
Inter medium autem semper Choraliter, ...

Regina Coeli, ut sup: sed extense, pro commoditate eorum qui illud Organo pul-
sare intendunt.

219
(236)

Re- gi- na coe- li,

Regina Coeli, ut sup: ex f. sed extense, ... stb.

220
(237)

Re- gi- na coe- li,

224
(238)

Ve- ni San- cte Spi- ri- tus, Ve- ni,

JEGYZETEK (a tematikus jegyzék számai szerint).

- 1—4. Gregorián dallamok. L. a *Graduale Romanum* II. (Kyrie, Sanctus) és IX. (Agnus) korális miséjét. A Gloria megvan a Medici kiadásban (Missa 4. in Festis Dupl.) és (többek között) a Bp. Egyetemi Kvt. néhány kéziratot graduáléjában (A102, A111, A115 sz. a.) is.
5. V. ö. a *Grand Rom*. V. miséjének Kyriéjével. — *Kájoni-kódex* 77. l., *Náray: Lyra Coelestis* (1695.) 87. l., *Cantus Catholici* (1703.) 346. l. (Magyar Irodalmi Ritkaságok XXXIX. 162.)
6. Tropus: *Angeli et Archangeli . . . Tibi laus salus sit Christe, benedictus sit . . .* — Korális hangjegyzéssel: *Cantus Chorales* (1618.) II. 46b. (BEK A114 sz. a. kézir.). A következő Agnus ugyanott.
7. *Istud Agnus Dei, Vide folio 150. Ad hanc notam, sed textus alter. Vulgo Angelicus.*
- 8—10. A *Deák—Szentés* gyűjtemény néven ismert 1774-ből származó csiki kéziratot kántorkönyv (M. Nemz. Múz. Zeneműtára: Ms. Mus. 976.) 113—121. lapján: Missa Seraphici Patris Nostri S. Francisci.
23. *Grad. Rom.* VIII. mise, Kyrie.
25. *Grad. Rom.* III. Credo.
- 28—32. Az egytémájú mise alapja egy cseh-német egyházi ének. (Zahn: *Die Melodien der deutschen evangelischen Kirchenlieder*, 2037. sz.) Ez a dallam a *Túróci Cantionaléba* (BEK A113 sz. a. kézir.) (64. l.: *Hiszünk mi egy Istenben, mennyei Atyában*) Szőlősy Benedek tót énekeskönyvéből (*Cantus Catholici. Pysne Katholicke, . . .* (Löcse) 1655. — RMK II. 830.) került át.
- 38—42. Ugyancsak *Missa Brunensis* címen megvan a *Deák—Szentés* gyűjt. 1—6. lapján, korális hangjegyzéssel. Ott mindenütt f van, míg Kájoni a Kyrie, Gloria és Credo 2. ütemében határozottan fiszt jelez.
- 48—50, 52. Az alapul szolgáló ének (*Infinita bonitatis*) dallama nálunk a *Cantus Catholiciban* (1651. 33. l.) jelent meg először. (MIR XXXV. 49. l.) Zahn legrégebbi forrása egy 18. századi kéziratot korálkönyv (i. m. 7107. sz.).
- 56—60. A *Coelo rores* dallamát l.: *Cantus Catholici*, 1651. 262. l. (MIR XXXVIII. 300. l.) A német népénekirodalomban is ismeretes. (Bäumker: *Das katholische deutsche Kirchenlied*, I. 171. sz.)
62. *Grad. Rom.* XIV. mise, Gloria.
- 72—76. V. ö. *Missa 6. Olomucensis* (28—32.).
79. *Ex Grad: Somlyaie(nse) Czík.* — *Kájoni-kódex* 92., 152. és 207. l. Megvan az újhelyi pálosok graduáléjában: (BEK A115 sz. a.) *Liber choralis* (1623.) II. 39b; onnan közli Bartalus. (I. m. 87. l.) Cseh és tót énekeskönyvekben is megtaláljuk. (Pl.: Zaworka: *Pisne chwal bozskych* [Praze, 1602.] P XXIIIb és Pysne Katholicke [1655.] 205. l.) L. még: *Túróci Cantionale* 65. l. (*Hiszük [sic!] mi egy Atya Istenben, Mennynek, földnek . . .*).
- 82—86. (*Missa XVII. Siculorum*) *Pater Fr. Joannes Kajoni scribebat. organista et organifaber, sui Guardianatus Mikhaziensis conventus anno 1667. 14. Martii.*
89. A himnusz szövege (2 vers) a *Cantionale Catholicum* (1676.) 341. lapján. (*Hymnus. Cantandus in Processione SS. Corporis Christi: dum, cum Sanctissimo intrant in Ecclesiam.*)

90. A dallam elejét v. ö. a *Cantus Catholici Regi Énekével*: 137. l. *Az igaz Hitben, végig meg maradgyunk.* (MIR XXXVIII. 171. l.) (Zahn: i. m. 966. sz.)
93. *Grad. Rom.* IV. Credo. — *Liber choralis* (1623.) II. 40a, (Bartalus: i. m. 85. l.), *Kájoni-kódex* 48., 91. és 204. l., *Náray: Lyra Coelestis* (1695.) 89. l., *Deák—Szentés* gyűjt. 89. l.
- 94—95., 97—98. *Grad. Rom.* IV. mise, Kyrie, Gloria, Sanctus és Agnus.
96. V. ö. 79. sz.
99. A gregorián dallam megvan a BEK egyik 14. századi gradualéjában. (A102 sz. a., 350a l.) Ezt követően a Missa XX. további tételei is.
100. *Grad. Rom.* II. mise, Gloria.
- 101—102. *Grad. Rom.* XVII. mise, Sanctus és Agnus.
- 103—106. *Grad. Rom.* XI. mise.
107. *Grad. Rom.* XVII. mise, 2. Kyrie.
108. *Grad. Rom.* VIII. mise, Sanctus.
109. *Grad. Rom.* XII. mise, Agnus.
- 110—111. *Grad. Rom.* IX. mise, Kyrie és Gloria. Gloria-tropus: *Spiritus et alme, ... Primogenitus Mariae ... , Ad Mariae gloriam ... , Mariam sanctificans ... , Mariam gubernans ... , Mariam coronans.*
112. *Liber choralis* (1623.) II. 38b (Polonicum), (Bartalus: i. m. 87. l.), *Kájoni-kódex* 207. l. (*Petsi Patrem a' szüz Maria Innepire*). *Deák—Szentés* 62. l.
117. Tropus: *Qui natus es de Virgine, ... Verus Deus, verus homo ...*
V. ö. a 7. sz.
121. Az elejét v. ö. a 79. és 96. sz. Credoval.
126. *Magyar Cantionale* (BEK A112 sz. a kézír.) 13. l., *Náray: Lyra Coelestis* (1695.) 15. l., *Cantus Catholici* (1703.) 341. l., (MIR XXXIX. 157. l. *Deák—Szentés* 7. l. A „Kezdődik az ének ...” (Szent vagy, Uram! 229. sz.) öse.
127. V. ö. a 100. sz.
128. *Cantus Chorales* (1618.) II. 33b, *Liber choralis* (1623.) II. 41a (Minus solemne), (Bartalus: i. m. 86. l.) *Kájoni-kódex* 209. l. (Adventi Rövid Patrem Pro Rorate), *Deák—Szentés* 9. l. A 16—17. századi német, cseh és tót énekeskönyvekben 3—4 soros népének alakjában van meg. (Zahn: i. m. 36. sz., Bäumker: i. m. I. 341., *Pisny Ewangelistkych ... [1576.]* 625. és 795. l. *Pysne Katholicke [1655.]* 124. l. stb.) Nálunk a *Túróci Cantionaléban* (44. l.: *Hiszünk mi egy Atya Istenben*).
- 129—130. *Cantus Chorales* (1618.) II. 50a—50b l.
134. Az elejét v. ö. a gregorián Asperges dallamával.
- 135—136. *Cantus Chorales* (1618.) II. 48a. V. ö. *Grad. Rom.* III. Sanctus ad lib.
137. L. 96. sz.
- 143—145. *Csikcsobotfalvi kézirat* (MNM Zeneműtára: Ms. Mus. 1211.) 144. (138.) l.
146. *Liber choralis* (1623.) II. 21b, *Cantus Catholici* (1703.) 343. l. (MIR XXXIX. 159. l.)
147. L. 62. sz.
148. L. 112. sz.
149. L. 5. sz.

A litániák közül az 1., 2., 4., 8., 16., 19., 22., 25., 28., 39., 40., 42., 48. és 51. számút Bartalus teljes egészében (basszussal együtt) közzétette. Négynek (13., 27., 32., 33.) csak az elejét közölte. (I. m. 109—119. l.) A dallamok megfejtése nem kifogástalan. Az eredeti kótaértékeket diminuálva írta át s nem vette figyelembe a tabulatúra-írás enharmonikus jellegét. — A litániák tematikus jegyzékében szükségtelennek tartottuk a szöveg (*Kyrie eleison*) ismételt kiírását. Az egyes dallamokhoz még a következőket jegyezzük meg:

- 151—154. *Kájoni-kódex* 191. l.
 157. u. o. 148. l. (*Lytaniae Lauretanae P. Fratris Melchioris Hartman S. Theolog. Lecto. Ord. Minor. strit. obs. Praga missa 1661.*)
 159. A *-gal jelölt hang jegye nehezen azonosítható G-vel.
 163. Az első hang a kéziratban tévesen: kis e.
 191. A dallam első fele: 190. sz. A másik fele megvan a *Cantus Catholici-*ban (1651. 207. l.: *Más Régi Nóta*). (MIR XXXVIII. 242. l.)
 205. A basszusban a 208. sz. alatti *Salve Regina* gregorián dallamának kezdete. Az első két hang, nyilván tévedésből, egy oktávval magasabban van jelezve.
 206—207. V. ö. az *Antiphonale Romanum 2.* (egyszerűbb) *Salve Regina* dallamával.
 208. *Antiph. Rom.*, 1. *Salve Regina*.
 209. *Antiph. Rom.*, 1. *Alma Redemptoris*.
 210. V. ö. a 209. sz.
 212. V. ö. a következő (213.) dallammal.
 213. *Antiph. Rom.*, 2. *Regina coeli*.
 216. Az ének szövege (2 vers) a *Cantionale Catholicumban* (1676. 293. l.).
 218. Bartalus: i. m. 72. l.

Papp Géza.